

Porträtt av en impressionist

The Red Lion Brewery startade i Dunedin på Nya Zeelands Sydö för drygt hundrafemtio år sedan och släckte många utflyttade skottars törst. En tid ägdes det av Joseph Woolf som var invandrad från Melbourne. Han hade föga framgång i affärerna. Det gick så illa att han svalde en överdos stryknin för att komma från dem. Svågern Maurice som tog över lyckades bättre. Han var mångsidig, blev en samhällets stöttepelare och framträdande i stadens judiska församling. Hans barn var begåvade, dottern Blanche blev konsertpianist, och Grace konstnär, en tidig antipodisk impressionist.

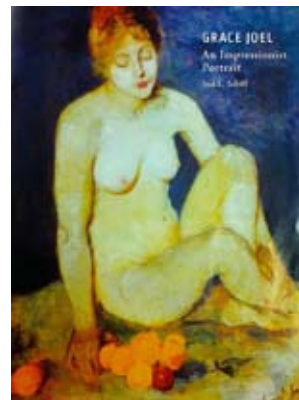
Grace Joel var född 1865 och dog i cancer 1924. Även om hon deltog i mängder av utställningar under sin livstid och var flitigt engagerad som porträttmålare bland samhällstopparna har spåren efter henne varit sparsamma i konsthistorien. Det har Joel L. Schiff, en matematiker född i Chicago, nu ändrat på. Hans intresse för hennes målningar väcktes när han råkade se några av dem i början av 1980-talet då de ställdes ut på Auckland Art Gallery. Efter att under ett långt akademiskt yrkesliv ha varit verksam vid Aucklands universitet har han nu fått tid till konstforskning samtidigt som han odlar orkidéer, samlar fossiler, skjuter upp raket i rymden och målar egna tavlor.

I *Grace Joel, An Impressionist Portrait* (Otago University Press, 2015) lyfter han fram henne ur glömskan och sätter in henne i ett intressant socialt sammanhang där både det judiska och det emancipatoriska (suffrage-ter som Emily Pankhurst finns med på ett hörn) blir belyst. Det var bra för henne att Dunedinbor och andra som bodde i omlandet Otago var törstiga. Hon klarade sig på pappas pengar och slapp

svälta i kyffiga ateljéer i Chelsea och vindskupor i Paris. Den nästan jämnåriga Frances Hodgkins som var född 1869 men levde längre, hon dog 1947, hade det tidvis besvärligare. Man kan ana att även om de hade samma studiegång och var kolleger så var vänskapen dem emellan sval.

Frances Hodgkins blev sin generations mest kända konstnär på Nya Zeeland. Hon kom att förnya sitt konstnärskap genom att abstrahera impressionismen, inte olikt Helene Schjerfbeck. Grace Joel däremot påminner om Renoir, särskilt i sina blomsterstillben. Hon lärde sig mycket av den tidvis utvandrade italieneren G. P. Nerli men tog också intryck av Jozef Israëel som förde vidare traditionen från 1600-talets holländska genremåleri. Frances Hodgkins lämnade efter sig en stor korrespondens, men av Grace Joel finns bara en knapp handfull brev bevarade. Med spårinsinne och skarpblick har Joel Schiff dock lyckats få fram mängder av intressanta uppgifter om de kretsar som Grace Joel rörde sig i, även om hon som person förblir gåtfullt undandligande.

Han spekulerar stillsamt kring frågan om hennes intima förbindelser (om de alls fanns – hon förblev ogift) och föreslår försynt att hennes barnlöshet speglas i de många madonnemålningar med barn som ibland är lite väl salongsanpassade. Kanske sålde de och andra målningar bra, i varje fall var prissättningen tidvis hög, hon visste sitt värde. En skicklig skiss i olja är från fiskebyn Étapes söder om Calais, som för engelska och antipodiska konstnärer verkar ha spelat samma roll som Grez-sur-Loing för skandinaver och amerikaner. En höstlig bild från Hampstead är helt japansk med kala träd mot en

Grace Joel: *Mother and Child* (c. 1910)

Grace Joel: Girl In A Pink Dress (c. 1920)

blek kvällshimmel, och hennes kajbild från Themsen kunde varit målad av Whistler.

Men mest imponeras man av porträtten där hon fick många välbetalda uppdrag (dock färre och inte riktigt lika lukrativa som Anders Zorns bland nyrika amerikaner): i boken återges bland annat de på den nyzeeländske statsministern Seddon och Nerli, på fadern

och kvinnliga kolleger, och på systerdottern Kathleen som liksom sin mor Blanche blev konsertpianist. I detaljförstoringen ser man hur skicklig Grace Joel var med sina penslar, i en teknik som hon tycks ha lärt sig av de gamla mästarna. Det vilar en rembrandtskt klär-obskyr över den bilden som är bokens vackraste. Man lär sig mycket om förra sekelskiftets konstnärsgupperingar i Dunedin, Sydney, Melbourne och London, och man får inblickar i Académie Julian i Paris som Grace Joel frekventerade, en konkurrent till École des Beaux-Arts, och de årliga Salon-utställningarna där hon ibland hade turen att komma med men ofta sorterades bort i slutomgången.

En intervju med en flicka som satt modell för Grace Joel, gjord långt senare då hon hunnit bli hundra år gammal, finns med i boken, liksom utdrag

ur den dagbok som Annie Beauchamp förde då hon 1898 reste med ångaren RMS Ruahine från Wellington till London, via Rio de Janeiro och Tenerife, det tog från 19 mars till 2 maj. Motsvarande förflyttningar gjorde Grace Joel flera gånger om.

På några ställen i sin bok nämner Joel Schiff den tidigt bortgångna ryska konstnären Marie Bashkirtseff som var född nära Poltava 1858 och är känd för den omfattande dagbok hon gav ut innan hon avled bara tjugofyra år gammal, liksom Annie Beauchamps dotter Katherine Mansfield i lungsot. Men om hennes många målningar har inte mycket skrivits. Efter den vackra och faktarika boken om Grace Joel har Joel Schiff också publicerat en monografi om Marie Bashkirtseffs konstnärskap och omständigheterna kring det. Den Bashkirtseffska familjen var välbärgad och som adlig placerad högre upp på samhällsstegen än Dunedin-bryggarens. Monumentet över Marie Bashkirtseff på kyrkogården i Passy är monumentalt. En annan nyzeeländska i exil läste denna ukrainska konstnärs dagbok med stor behållning – Katherine Mansfield.

IVO HOLMQVIST

Marie Bashkirtseff: Académie Julian, Paris (1881)